

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

(Τάξη: Β΄)

ΓΕΝΙΚΟ
ΛΥΚΕΙΟ



Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο



ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης



ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

2015

ΕΙΔΙΚΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ:

Βιρβιδάκης Στυλιανός, Καθηγητής Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών (Συντονιστής)

Αντωνοπούλου-Τρέχλη Ζωή, Σχολική Σύμβουλος ΠΕ02

Τουρνά Χαρίκλεια, Σχολική Σύμβουλος ΠΕ02

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ
ΕΠΟΠΤΕΙΑΣ:

Κιντή Βασιλική, Αν. Καθηγήτρια Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

ΕΚΠΟΝΗΣΗΣ:

Καραγεωργάκης Σταύρος, Εκπαιδευτικός Δημοσίου Τομέα ΠΕ33

Πεφάνης Παναγιώτης, Εκπαιδευτικός Δημοσίου Τομέα ΠΕ04.01

«**ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ (Σχολείο 21ου αιώνα) – Νέο Πρόγραμμα Σπουδών**»
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ»

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ
Σωτήριος Γκλαβάς
Πρόεδρος του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Υπεύθυνη Πράξης
Γεωργία Φέρμελη
Σύμβουλος Α' Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής



Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο



ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης



Το παρόν συγχρηματοδοτήθηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους στο πλαίσιο της πράξης «**ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ (Σχολείο 21ου αιώνα) – Νέο Πρόγραμμα Σπουδών**» του Επιχειρησιακού Προγράμματος «**Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση**»

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ
Β' ΤΑΞΗ

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
Β΄ ΤΑΞΗΣ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΝΙΑΙΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ**

A. ΓΕΝΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

A1. Εισαγωγή

Το Πρόγραμμα Σπουδών που ακολουθεί διαμορφώθηκε στο πλαίσιο υλοποίησης του προγράμματος «Νέο Σχολείο (Σχολείο 21^{ου} αιώνα)» του Υπουργείου Παιδείας (Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής). Επιδιώκει να συνθέσει και να αξιοποιήσει ορισμένες παραμέτρους των προγραμμάτων σπουδών που έχουν εφαρμοστεί στην εκπαίδευση κατά τα τελευταία χρόνια, αναθερώντας συγχρόνως επιμέρους σημεία τους σύμφωνα και με τα νεότερα κοινωνικά, επιστημονικά και εκπαιδευτικά δεδομένα που οδήγησαν στην ανάγκη για τη σύνταξη νέου Προγράμματος Σπουδών για το Λύκειο.

Στο κοινωνικό επίπεδο, τα τελευταία χρόνια σημαντικές αλλαγές έχουν σημειωθεί στη σύνθεση και, κατ' επέκταση, στην οργάνωση των κοινωνιών:

- Ιδιαίτερως κατά την τελευταία δεκαπενταετία, η πολυπολιτισμικότητα αποτελεί ένα προφανές γεγονός, ενώ και οι κοινωνικές νοοτροπίες έχουν διέλθει διαδοχικά από το στάδιο της πολιτισμικής αφομοίωσης στο στάδιο της ανοχής και από εκεί στο στάδιο της συνύπαρξης.
- Οι μεγάλες οικονομικές ανισότητες που επικρατούν σε όλο τον πλανήτη καθώς και η κρίση των πολιτικών θεσμών αποτελούν προκλήσεις για τις ηθικές και πολιτικές θεωρίες.
- Η ραγδαία τεχνολογική ανάπτυξη και η αύξηση στη χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, όπως και ο όγκος των πληροφοριών που κατακλύζει τη ζωή των σύγχρονων ανθρώπων, και ιδιαίτερα των έφηβων μαθητών/τριών του Λυκείου, δημιουργούν την ανάγκη για επαναπροσδιορισμό των στόχων των σχολικών προγραμμάτων. Επιπλέον, οι νέες προοπτικές που δημιουργούνται λόγω της ταχύτατης προόδου της πληροφορικής εγείρουν νέα ερωτήματα και στο πεδίο της Φιλοσοφίας, και ειδικά για τις σχέσεις νου και σώματος, για την ίδια τη φύση της ανθρώπινης σκέψης.
- Η αναβίωση εθνικιστικών και φονταμενταλιστικών τάσεων, η ακύρωση στην πράξη κεκτημένων δικαιωμάτων και ελευθεριών και η αναμφισβήτητη και συνεχιζόμενη περιβαλλοντική υποβάθμιση δημιουργούν την ανάγκη για μια νέα θεώρηση και στάση του σύγχρονου ανθρώπου.
- Οι νέες μορφές τέχνης, καθώς και οι ολοένα και πιο πρωτότυπες μορφές έκφρασής της, κλονίζουν τα παραδοσιακά θεμέλια της έννοιας του ωραίου και καθιστούν επιτακτική την ανάγκη για τον επαναπροσδιορισμό του.

Σε αυτές τις συνθήκες, χρειάζονται πολίτες εκπαιδευμένοι στην αποδοχή της διαφορετικότητας, έτοιμοι να συνομιλήσουν μεταξύ τους, και προσανατολισμένοι σε συγκλίσεις. Χρειάζονται επίσης πολίτες που να είναι σε θέση να κρίνουν, να αξιολογήσουν και να λάβουν αποφάσεις σε κρίσιμα ζητήματα. Η Φιλοσοφία, λόγω ακριβώς της διαλογικής

και επιχειρηματολογικής της φύσης, μπορεί να συμβάλει αποφασιστικά προς αυτήν την κατεύθυνση. Γι' αυτό και το Πρόγραμμα Σπουδών του μαθήματος είναι ανάγκη να λάβει υπόψη του αυτές τις εξελίξεις, ενσωματώνοντας κεφάλαια που πραγματεύονται πιο συστηματικά ζητήματα εφαρμοσμένης ηθικής και επαναπραγματευόμενο τα παραδοσιακά ερωτήματα της γνωσιολογίας, της μεταφυσικής, της πολιτικής φιλοσοφίας, της αισθητικής και της φιλοσοφίας της επιστήμης εντάσσοντάς τα σε συγχρονικό πλαίσιο.

Αυτή η ανάγκη γίνεται ακόμα πιο σύνθετη αν λάβουμε υπόψη τις αλλαγές που συμβαίνουν όχι μόνο στο κοινωνικό πεδίο, αλλά και στις επιμέρους επιστήμες και την τεχνολογία, και φυσικά και στη Φιλοσοφία. Είναι, λοιπόν, σημαντικό να τονιστεί ότι κατά τα τελευταία χρόνια ο φιλοσοφικός στοχασμός άλλαξε προσανατολισμό. Χαρακτηριστική είναι η σύνδεση της Φιλοσοφίας με διάφορα παραδοσιακά και νέα επιστημονικά πεδία, όπως, λ.χ., με το πεδίο της πληροφορικής, της θεωρητικής φυσικής, της γενετικής, των πολιτισμικών σπουδών, των σπουδών φύλου (ζητήματα σχετικά με τη διαμόρφωση της έμφυλης ταυτότητας, τη διάκριση μεταξύ βιολογικού και κοινωνικού φύλου κ.λπ.), των ψηφιακών ανθρωπιστικών σπουδών (digital humanities), κ.ά. Ταυτόχρονα, παραδοσιακοί κλάδοι της Φιλοσοφίας, όπως η ηθική, έκαναν στροφή προκειμένου να ανταποκριθούν στις νέες προκλήσεις, κι έτσι δόθηκε έμφαση στην εφαρμοσμένη ηθική φιλοσοφία και επομένως στην ανάγκη της φιλοσοφίας να απαντήσει σε προβλήματα που γεννήθηκαν από τα σημερινά δεδομένα [περιβαλλοντική ηθική, επιχειρησιακή ηθική, κοινωνική ηθική, ρομποτοηθική (robot ethics), ηθική του διαδικτύου, κ.λπ.]. Όλες αυτές οι τάσεις επιβάλλουν εκσυγχρονισμό του Προγράμματος Σπουδών της Φιλοσοφίας και προσαρμογή του στα νέα δεδομένα, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι η Φιλοσοφία χάνει το ιστορικό βάθος του φιλοσοφικού προβληματισμού.

Εκσυγχρονισμός του Προγράμματος Σπουδών επιβάλλεται, όμως, και λόγω των αλλαγών σε εκπαιδευτικό επίπεδο. Το προγραμματικό πλαίσιο του Νέου Λυκείου συστήνει ως βασικές αρχές τη διδασκαλία σε ομάδες, τη διαφοροποιημένη διδασκαλία, τη διαθεματική προσέγγιση της γνώσης, τη σύνδεση της μάθησης με καταστάσεις και περιβάλλοντα της ζωής (διατύπωση ερωτημάτων, προσδιορισμό προβλημάτων, ανάλυση και σύνθεση δεδομένων), την αξιοποίηση των ΤΠΕ και της τέχνης στη διδασκαλία. Αυτές οι αρχές, οι οποίες επιδιώκουν όχι μόνο την απόκτηση γνώσεων από τους/τις μαθητές/τριες, αλλά και την καλλιέργεια κριτικής σκέψης, καθώς και την ανάπτυξη δεξιοτήτων. Κρίνεται σκόπιμο λοιπόν να ενσωματωθούν στη διδασκαλία του μαθήματος της Φιλοσοφίας και, κατά συνέπεια, πρέπει να συνδεθούν με το περιεχόμενο του μαθήματος όπως προτείνεται από το Πρόγραμμα Σπουδών. Επίσης, η βιωματική και η διερευνητική διάσταση της διδασκαλίας που, ως άξονες, διατρέχουν την εφαρμογή των παραπάνω αρχών, πρέπει με το Πρόγραμμα Σπουδών να αναδειχθούν και να προταθούν στους εκπαιδευτικούς, εφόσον, επιπλέον, προσιδιάζουν στο μάθημα της Φιλοσοφίας. Αλλά και σε επίπεδο διδακτικών τεχνικών, το μάθημα της Φιλοσοφίας μπορεί να αξιοποιήσει σύγχρονες τεχνικές, όπως είναι η προσομοίωση και το παιχνίδι ρόλων, η δραματοποίηση, το παιχνίδι αντιλογίας κ.λπ.

A2. Η ταυτότητα του μαθήματος και Γενικές αρχές του Προγράμματος Σπουδών

Το μάθημα της Φιλοσοφίας διδάσκεται στη Β΄ τάξη του Γενικού Ενιαίου Λυκείου σύμφωνα με τον Νόμο 4186/2013 (ΦΕΚ Α' 193/17-9-2013), με τα παρακάτω στοιχεία ταυτότητας:

- Είναι μάθημα Γενικής Παιδείας (απευθύνεται σε όλους/όλες τους/τις μαθητές/τριες όλων των ομάδων προσανατολισμού),
- Διδάσκεται δύο (2) ώρες ανά εβδομάδα,
- Είναι μάθημα γραπτώς εξεταζόμενο, κατά 50% από Τράπεζα Θεμάτων.

Τα προαναφερόμενα στοιχεία –κυρίως η ένταξη της Φιλοσοφίας στο πρόγραμμα της Γενικής Παιδείας– σχετίζονται και με μια σειρά από άλλα δεδομένα (εκπαιδευτικά αλλά και συστατικά της φύσης του μαθήματος), τα οποία προσδιόρισαν σε μεγάλο βαθμό την κατεύθυνση του Προγράμματος Σπουδών:

- α) Καθώς το μάθημα δεν απευθύνεται πλέον αποκλειστικά στους/στις μαθητές/τριες της Θεωρητικής Κατεύθυνσης, αλλά προσφέρεται ως μάθημα Γενικής Παιδείας, το μαθητικό ακροατήριο παρουσιάζει μεγάλη ετερογένεια, τόσο όσον αφορά στη γνωστική υποδομή, όσο και στις δεξιότητες, αλλά και στα ενδιαφέροντα και στις ανάγκες.
- β) Το μάθημα της Φιλοσοφίας Γενικής Παιδείας της Β΄ Λυκείου αποτελεί το μοναδικό φιλοσοφικό μάθημα σε όλη τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (με εξαίρεση το *Ανθολόγιο Φιλοσοφικών Κειμένων* που διδάσκεται στη Γ΄ Γυμνασίου), με αποτέλεσμα οι μαθητές/τριες να μην έχουν καμία προηγούμενη συστηματική ενασχόληση με τη Φιλοσοφία.
- γ) Το μάθημα παρουσιάζει αυξημένο βαθμό δυσκολίας λόγω του αφαιρετικού χαρακτήρα των φιλοσοφικών εννοιών και προβλημάτων. Η κατανόηση της φιλοσοφικής σκέψης απαιτεί την ανάδειξη της ιδιαιτερότητας των «ανοικτών» ερωτημάτων που την απασχολούν.

Ένα τελευταίο στοιχείο που επηρέασε το ΠΣ, από άποψη περιεχομένου και δομής, είναι η αναγκαιότητα να στηριχθεί και να ενισχυθεί η παρουσία της Φιλοσοφίας στο Πρόγραμμα Σπουδών του Νέου Λυκείου. Η αναγκαιότητα αυτή είναι διεθνώς αναγνωρισμένη, καθώς στα αντίστοιχα Προγράμματα Σπουδών άλλων χωρών ενισχύεται προοδευτικά η τάση να ενσωματώνεται ένα τουλάχιστον ανάλογο μάθημα. Τα διάφορα Προγράμματα Σπουδών υποστηρίζουν την αναγκαιότητα της παρουσίας της Φιλοσοφίας με διάφορους τρόπους, όλα όμως συγκλίνουν στα παρακάτω:

- α. Ενισχύει την κριτική σκέψη, τη σαφή και τεκμηριωμένη διατύπωση προφορικού και γραπτού λόγου.
- β. Η προβληματική της –μέσα από τα ερωτήματα που θέτει και τις απαντήσεις που δίνει σε αυτά– διαχέεται και εμπλέκεται, ρητά ή άρηρα, σε θεμελιακά ζητήματα που συνδέονται με όλα τα γνωστικά αντικείμενα του σχολικού προγράμματος. Επομένως, η διδασκαλία της φιλοσοφίας ενισχύει τη διαθεματικότητα και τη διεπιστημονικότητα, ενώ, επιπλέον, διευκολύνει την κατανόηση της σύνδεσης των διαφόρων γνωστικών αντικειμένων με τον πρακτικό βίο.

γ. Καλλιεργεί την κουλτούρα του διαλόγου, της αντιπαράθεσης επιχειρημάτων, της σύνθεσης απόψεων, και κυρίως του κριτικού και αυτοκριτικού αναστοχασμού επί των ιδεών, των δογμάτων, των πολιτικών και κοινωνικών συστημάτων.

A.3. Γενικές Αρχές

Για τη σύνταξη του Προγράμματος Σπουδών αξιοποιήθηκε μία από τις αρχές του προηγούμενου Προγράμματος Σπουδών (2001). Πρόκειται για τη συστηματική (θεματική) και όχι ιστορική προσέγγιση, κάτι που σημαίνει ότι προτεραιότητα είναι η διερεύνηση των διαφόρων ζητημάτων μέσα από το πρίσμα της Φιλοσοφίας, και όχι η ιστορική παράθεση των φιλοσοφικών θεωριών. Αυτό εξυπηρετεί ταυτόχρονα δύο στόχους:

Πρώτον, οι μαθητές/τριες αντιλαμβάνονται ότι η Φιλοσοφία είναι μια δραστηριότητα την οποία καλούνται να ασκήσουν και οι ίδιοι/ες, όπως και οι φιλόσοφοι. Οι μαθητές/τριες καλούνται να φιλοσοφήσουν και όχι απλώς να μάθουν τι είπαν οι μεγάλοι φιλόσοφοι. Έτσι, οι μαθητές θα είναι σε θέση –έχοντας υπόψη και σπουδάζοντας τις φιλοσοφικές ιδέες, τον πλούτο και το βάθος τους– να σκέπτονται φιλοσοφικά και να διατυπώνουν τις δικές τους ιδέες, δίχως αυτό να σημαίνει ότι θα αποκλείονται οι ιστορικές αναφορές. Για να μη χαθεί, εξάλλου, η αίσθηση της ιστορικής διάστασης της φιλοσοφίας, προτείνεται η εισαγωγή ενός ιστορικού επιμέτρου στο τέλος της ύλης.

Δεύτερον, αποθαρρύνεται η αποστήθιση, αφού δεν ενδιαφέρει τόσο να μάθουν τι είπαν οι μεγάλοι φιλόσοφοι, αλλά να μάθουν τον τρόπο να παίζουν οι ίδιοι/ίδιες οι μαθητές/τριες το «φιλοσοφικό παιχνίδι», δηλαδή το παιχνίδι της φιλοσοφικής διερεύνησης. Έτσι, αυτό το Πρόγραμμα Σπουδών δεν αναφέρεται σε ένα μάθημα με χαρακτήρα εγκυκλοπαιδικό ή σχολαστικό (που κατευθύνει τους/τις μαθητές/τριες στην απομνημόνευση και στην αποθησαύριση πληροφοριών), αλλά σε ένα μάθημα με χαρακτήρα ευρετικό. Επομένως, η Φιλοσοφία, πέρα από το καθαρά γνωστικό της κομμάτι, γίνεται ένα εργαλείο που τους αφορά και μπορούν να το χρησιμοποιήσουν. και όχι απλώς ένα «πακέτο» γνώσεων το οποίο καλούνται να το οικειοποιηθούν.

Με αυτή την επιλογή για συστηματική προσέγγιση της Φιλοσοφίας, αλλά και ορίζοντας τη διδασκαλία του μαθήματος ως μιας διερευνητικής διαδικασίας, είναι, επιπλέον, δυνατόν να φανεί πώς διαμορφώθηκαν οι φιλοσοφικές θεωρίες, πώς αυτές αλληλεπιδρούν μεταξύ τους, πότε επηρεάζονται από τις κοινωνικές συνθήκες και τις προσωπικές απόψεις κ.λπ. Επίσης, δίνεται η δυνατότητα στους/στις μαθητές/τριες να αντιληφθούν ότι δεν υπάρχουν δογματικές και τελεσίδικες απαντήσεις στα φιλοσοφικά ερωτήματα, απαντήσεις δηλαδή που έχουν δοθεί από κάποιους φιλοσόφους και δεν επιδέχονται αμφισβητήσεις. Από την άλλη, είναι σκόπιμο να μην καλλιεργηθεί στους/στις μαθητές/τριες η άποψη ότι η Φιλοσοφία είναι ένα πεδίο όπου «όλα επιτρέπονται», όπου δηλαδή κάθε απάντηση είναι ορθή ή έγκυρη, ή ότι κάθε γνώμη έχει μια σχετική εγκυρότητα, δίνοντας έτσι την εντύπωση ότι δεν υπάρχει καμία απάντηση στον σκεπτικισμό και στον σχετικισμό, ή ότι η Φιλοσοφία δεν μπορεί να παραγάγει καμία γνώση ή ότι γενικά ο φιλόσοφος «πριονίζει το κλαδί πάνω στο οποίο κάθεται».

Ωστόσο, στο παρόν Πρόγραμμα Σπουδών υπάρχει μια σημαντική διαφοροποίηση από τα προηγούμενα και αφορά στον τρόπο με τον οποίο διαρθρώνεται η ύλη. Μετά το εισαγωγικό κεφάλαιο, επιλέχθηκε να ακολουθούν θεματικές ενότητες οι οποίες, αφενός, μπορούν να προκαλέσουν το ενδιαφέρον των μαθητών/τριων για τη Φιλοσοφία, , αφετέρου, τονίζουν τον πρακτικό της χαρακτήρα. Πρόκειται για τις ενότητες της ηθικής φιλοσοφίας, της πολιτικής φιλοσοφίας και της αισθητικής, διότι είτε στον δημόσιο χώρο είτε στην προσωπική τους ζωή οι άνθρωποι και οι μαθητές πάντοτε αναρωτιούνται για το καλό ή το κακό, τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματα που έχουν ή θα έπρεπε να έχουν ως πολίτες, για το αν η μουσική που ακούν ή οι ταινίες που βλέπουν μπορούν πραγματικά να χαρακτηρίζονται τέχνες, κλπ. Άλλωστε, στο τέλος όχι μόνο αυτών , αλλά και όλων των θεματικών ενότητων που προτείνονται από το Πρόγραμμα Σπουδών, υπάρχει ένα κεφάλαιο το οποίο τονίζει τον πρακτικό χαρακτήρα της εκάστοτε ενότητας. Θεωρήθηκε ότι, με αυτόν τον τρόπο, οι μαθητές/τριες θα κατανοήσουν τη σχέση της Φιλοσοφίας με την καθημερινή ζωή των ανθρώπων, αλλά και τη χρησιμότητά της για την επίλυση προβλημάτων. Η έμφαση στην εφαρμοσμένη φιλοσοφία επιβάλλεται, εξάλλου, και από τις νέες κοινωνικο-πολιτικές συνθήκες που περιγράφηκαν στην εισαγωγή (Α.1).

Μετά την ενότητα της αισθητικής ακολουθεί η ενότητα της φιλοσοφίας της επιστήμης και στη συνέχεια οι δύο βασικοί παραδοσιακοί κλάδοι της φιλοσοφίας, δηλαδή η γνωσιολογία και η μεταφυσική. Κρίθηκε ότι ακολουθώντας αυτήν τη σειρά στη διάρθρωση της ύλης, υπάρχει μια προοδευτική ανάπτυξη των φιλοσοφικών θεμάτων με κατεύθυνση από το πιο συγκεκριμένο και απτό στο πιο γενικό και αφηρημένο. Αυτή η πορεία υπαγορεύεται από τη γενική αρχή που διέπει το παρόν Πρόγραμμα Σπουδών στο σύνολό του, σύμφωνα με την οποία επιδιώκεται να ερεθιστεί η περιέργεια των μαθητών/τριών με ζητήματα περισσότερο οικεία σ' αυτούς/ές και στη συνέχεια να αναζητούνται οι γενικές φιλοσοφικές αρχές και το βαθύτερο νόημα που μελετά ο κάθε φιλοσοφικός κλάδος. Γι' αυτό και οι δύο τελευταίες ενότητες που προτείνονται στο Πρόγραμμα Σπουδών αφορούν στα πιο εξειδικευμένα –και ταυτόχρονα πιο θεμελιώδη– ερωτήματα που σχετίζονται με τις πηγές, τις δυνατότητες και τα είδη της γνώσης (γνωσιολογία) και τη βαθύτερη υφή της πραγματικότητας (μεταφυσική-οντολογία). Στο τέλος, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, προτείνουμε να παρατίθεται ένα ιστορικό επίμετρο, το οποίο μπορεί να συνοδεύεται και από κάποιον χρονολογικό πίνακα. Αυτό το ιστορικό επίμετρο θα μπορεί να αποδώσει την ιστορική διάσταση της φιλοσοφίας και να βοηθήσει τους μαθητές να καταλάβουν πώς και γιατί η μία θεωρία διαδέχτηκε την άλλη και πού τοποθετείται ιστορικά η κάθε φιλοσοφική σχολή.

Μία ακόμα διαφορά σε σχέση με το προηγούμενο Πρόγραμμα Σπουδών είναι ότι δεν υπάρχει ειδικό κεφάλαιο για τον κλάδο της λογικής. Ωστόσο, υπάρχουν υποκεφάλαια που αναδεικνύουν σημαντικά ζητήματα που αφορούν στον συγκεκριμένο κλάδο, όπως είναι τα κεφάλαια 3, 31 και 34, μέσα από τα οποία το μαθητικό κοινό θα έχει τη δυνατότητα να συζητήσει ζητήματα σχετικά με τη λογική δομή της σκέψης, την εγκυρότητα των επιχειρημάτων κ.ά.

Κρίθηκε απαραίτητο, επίσης, στο τέλος κάθε ενότητας να υπάρχει μία σύνοψη όπου αναφέρονται επιγραμματικά τα σημαντικότερα στοιχεία, αλλά, ταυτόχρονα, προετοιμάζεται το έδαφος για την επόμενη ενότητα, ώστε, με αυτόν τον τρόπο, να

καταδεικνύεται η συνοχή και η συνέχεια της φιλοσοφικής σκέψης. Έτσι, οι μαθητές/τριες είναι δυνατόν να κατανοήσουν ότι οι διάφοροι φιλοσοφικοί κλάδοι είναι αλληλένδετοι και να διακρίνουν τους δεσμούς μεταξύ τους.

Ο νέος αυτός τρόπος διάρθρωσης της ύλης, όπως και το περιεχόμενο των κεφαλαίων και των ενοτήτων προβάλλει, από τη μια, την ιδιαιτερότητα της φιλοσοφικής δραστηριότητας και, από την άλλη, υπηρετεί τους απώτερους σκοπούς του Προγράμματος Σπουδών (που ταυτίζονται με αυτούς του Νέου Λυκείου), δηλαδή να αναπτύξει το γνωστικό υπόβαθρο των μαθητών, να καλλιεργήσει την κριτική σκέψη και τη δημιουργικότητα, να δημιουργήσει θετική στάση για τη φιλοσοφική δραστηριότητα, να εκπαιδεύσει ενεργούς και δημοκρατικούς πολίτες.

A.4. Λειτουργία της Μαθησιακής Διδασκαλίας

Ο/Η εκπαιδευτικός που διδάσκει το μάθημα της Φιλοσοφίας θα πρέπει να ευνοεί την αυτενέργεια και την ανακάλυψη της γνώσης –στον βαθμό που αυτό είναι δυνατόν– από τους ίδιους/ες τους/τις μαθητές/τριες. Οι ενεργητικές/διερευνητικές μέθοδοι συνδέονται καταστατικά με το μάθημα της Φιλοσοφίας, ενώ και στο παρόν Πρόγραμμα Σπουδών ευνοείται η ανακάλυψη της γνώσης από τους/τις μαθητές/τριες, μέσα από τη διερεύνηση διαφόρων φιλοσοφικών ερωτημάτων και καθημερινών προβλημάτων, και όχι η μετωπική και η από καθέδρας διδασκαλία. Έτσι, είναι δυνατόν να φανούν ιδιαίτερα χρήσιμα διάφορα μεθοδολογικά εργαλεία και τεχνικές που χρησιμοποιούνται ως επί το πλείστον από τη νέα αγωγή, όπως είναι η βιωματική μάθηση, η ομαδοσυνεργατική, η μέθοδος project, ο καταγισμός ιδεών, οι ασκήσεις λόγου-αντίλογου, η χρήση μορφών τέχνης, η δραματοποίηση, η μελέτη συγκεκριμένης περίπτωσης (case study), η επίλυση προβλήματος, τα παιχνίδια ρόλων, οι εννοιολογικοί χάρτες, κ.ά.

Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο ο/η εκπαιδευτικός δεν αποδέχεται τον ρόλο της αυθεντίας και του αποκλειστικού φορέα γνώσης. Αντίθετα, αναλαμβάνει να ενισχύει τους/τις μαθητές/τριες με τις φιλοσοφικές του γνώσεις, να τους/τις καθοδηγεί και να τους/τις εμπυχώνει, να τους/τις ακούει, να τους/τις υποστηρίζει συναισθηματικά προς τη γνώση και την αυτογνωσία.

Χρήσιμο υλικό σ' αυτή τη διαδικασία αποτελούν διάφορες πηγές, όπως: φιλοσοφικά κείμενα, κινηματογραφικές ταινίες, άρθρα επικαιρότητας, κ.λπ. Ειδικά για τα φιλοσοφικά κείμενα, χρειάζεται να αναφερθεί ότι δεν πρέπει να αντιμετωπίζονται ούτε ως υλικό προς αποστήθιση ούτε ως αναντίρρητες αλήθειες. Οι μαθητές/τριες πρέπει να κατανοήσουν ότι τα κείμενα των μεγάλων φιλοσόφων είναι αφορμή για να ενεργοποιήσουν τη σκέψη τους, όπως, δηλαδή, ακριβώς λειτουργούν επί αιώνες για τον πνευματικό κόσμο, ο οποίος με βάση αυτά στοχάζεται, αναστοχάζεται και παράγει νέο φιλοσοφικό έργο.

B. ΕΙΔΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

B1. Σκοποί και Στόχοι του Προγράμματος Σπουδών

B.1.1 Σκοποί

Οι απώτεροι σκοποί, αλληλένδετοι μεταξύ τους, του Προγράμματος Σπουδών είναι οι μαθητές/τριες:

- α) Να αποκτήσουν μια εισαγωγική φιλοσοφική γνώση, η οποία θα λειτουργεί ταυτόχρονα και ως πρόσκληση στη Φιλοσοφία.
- β) Να αναπτύξουν θετική στάση απέναντι στον φιλοσοφικό στοχασμό, ώστε η πρόσκληση αυτή να απαντηθεί θετικά.
- γ) Να καλλιεργήσουν αυτοδύναμη συνθετική και κριτική σκέψη.
- δ) Να αντιληφθούν τη χρησιμότητα της Φιλοσοφίας για την καθημερινή τους ζωή, ιδιαίτερα στη λήψη αποφάσεων που σχετίζονται με ηθικά διλήμματα και συγκρούσεις αξιών.

B1.2 Στόχοι

Οι παραπάνω σκοποί εξειδικεύονται στους εξής στόχους (γνώσεις-ικανότητες/ δεξιότητες-αξίες/στάσεις)

I. Γνώσεις

Οι μαθητές/τριες θα μπορούν:

1. Να γνωρίσουν τη μέθοδο, την ιδιοτυπία και τη σπουδαιότητα της Φιλοσοφίας ως πνευματικής δραστηριότητας και τα βασικά σημεία ως προς τα οποία διαφοροποιείται από τις επιστήμες.
2. Να γνωρίσουν τις φιλοσοφικές απόψεις με αναφορά στα πρόσωπα που τις διατύπωσαν.
3. Να γνωρίσουν τη σημασία βασικών εννοιών και τις αποχρώσεις τους ανάλογα με το πλαίσιο μέσα στο οποίο χρησιμοποιήθηκαν, καθώς και τη διεπιστημονική διαπλοκή τους και τη γενικότερη απήχησή τους σε διάφορα πεδία πνευματικής δραστηριότητας.

II. Ικανότητες-Δεξιότητες

Οι μαθητές/τριες θα μπορούν:

1. Να προσεγγίζουν αναστοχαστικά τα μεγάλα ερωτήματα που διατυπώνει ο άνθρωπος για την ύπαρξή του και για το νόημά της και, προπάντων, να προσεγγίζουν κριτικά τις απαντήσεις που κατά καιρούς δίνονται σε αυτά.
2. Να επεξεργάζονται ένα φιλοσοφικό ερώτημα ή πρόβλημα ατομικά αλλά και στο πλαίσιο μιας ομάδας, και να διατυπώνουν (προφορικά ή γραπτά) τη δική τους άποψη με τεκμηριωμένα επιχειρήματα.
3. Να συγκρίνουν διαφορετικούς τρόπους προσέγγισης και ανάλυσης των δεδομένων ενός φιλοσοφικού ερωτήματος ή προβλήματος και να προβαίνουν σε κριτικές αποτιμήσεις.
4. Να αναδιατυπώνουν τις διάφορες φιλοσοφικές απόψεις, προβαίνοντας συγχρόνως σε κριτική αποτίμησή τους.
5. Να μελετούν φιλοσοφικά κείμενα, να ανασυγκροτούν το κεντρικό φιλοσοφικό επιχείρημα, να παρακολουθούν τους τρόπους λογικής και αποδεικτικής στήριξής του και να προβαίνουν σε κριτικό σχολιασμό και συνολικό έλεγχο συλλογιστικής ορθότητας.
6. Να μελετούν ποικίλα, πολυτροπικά κείμενα, κινηματογραφικές ταινίες, μυθιστορήματα, ποιητικά και θεατρικά έργα, πίνακες ζωγραφικής, μουσικές συνθέσεις, κ.λπ. και να τα συνδέουν με κεντρικούς φιλοσοφικούς προβληματισμούς.
7. Να χρησιμοποιούν τους φιλοσοφικούς όρους με ακρίβεια και συνέπεια για τη διατύπωση των δικών τους απόψεων.

III. Αξίες-Στάσεις

Οι μαθητές/τριες θα μπορούν:

1. Να κατανοήσουν τον οικουμενικό χαρακτήρα εννοιών και φιλοσοφικών ερωτημάτων, τόσο σε επίπεδο προβληματικής όσο και σε επίπεδο μεθόδων διατύπωσης, κριτικής ανάλυσης και τεκμηρίωσης των απαντήσεων.
2. Να εκτιμούν την αξία της αφαίρεσης για τη διαχείριση της πολυπλοκότητας ενός προβλήματος.
3. Να αναγνωρίζουν ότι η φιλοσοφία είναι ταυτόχρονα γνώση, μέθοδος έρευνας και στάση ζωής.
4. Να καλλιεργούν βαθμιαία αναστοχαστική στάση απέναντι σε κάθε ιδέα, άποψη ή και κοσμοθεώρηση που διατυπώνεται από διάφορες πηγές με σαφή η υπόρρητη πρόθεση να επηρεάσει τη σκέψη ατόμων, ομάδων ή και του συνόλου της κοινωνίας.
5. Να διαμορφώσουν σταδιακά προσωπική, αλλά κριτικά θεμελιωμένη, άποψη για τον κόσμο και τη ζωή, με αφετηρία τη σύνθεση των σχολικών γνώσεων, των προσωπικών τους απόψεων και της κοινωνικής εμπειρίας τους.
6. Να συνεργάζονται σε ομάδες στο πλαίσιο της ομαδοσυνεργατικής προσέγγισης.
7. Να συνδιαλέγονται κατανοώντας την αξία του σεβασμού της διαφορετικής άποψης, των αρχών και αξιών του ισότιμου δημοκρατικού διαλόγου, και εν τέλει της συναίνεσης και της σύνθεσης απόψεων.

B2. Μεθοδολογία

Όσα προηγήθηκαν, ιδιαίτερα όσα αναφέρθηκαν στην παρουσίαση των γενικών αρχών του Προγράμματος Σπουδών, συνάδουν με μια μεθοδολογική αντίληψη για τη διδακτική του μαθήματος που συντίθεται από τις αλληλένδετες αρχές της ομαδοσυνεργατικότητας και της μαθητοκεντρικής-ανακαλυπτικής προσέγγισης.

α. Ομαδοσυνεργατικότητα. Αναζητούνται και στις ειδικές δομές του Προγράμματος Σπουδών δραστηριότητες που παραπέμπουν στην ομαδοσυνεργατική, στην ανάπτυξη δεξιοτήτων και στην καλλιέργεια στάσεων και συμπεριφορών που να ευνοούν την αρμονική συνεργασία των μαθητών/τριών. Οι μαθητές/τριες μαθαίνουν να ασκούν και να δέχονται κριτική, και γενικά λειτουργούν ως μέλη μιας δημιουργικής ομάδας που «διαλέγεται». Είναι δυνατόν έτσι να αποτυπωθούν τα συναισθήματα, τα νοήματα και οι κανόνες που προκύπτουν από ένα σύμπλεγμα εμπειριών εμπλοκής, ενισχύοντας τις παραμέτρους που αναφέρονται στην κοινωνικότητα, τις αξίες που συνδέονται με τη συμμετοχή σε μια ομάδα, τα πρότυπα που συνδέονται με τη δημιουργική διαδικασία και την ικανοποίηση από την επιτυχή της έκβαση. Προτείνονται, λοιπόν, θέματα στα οποία εμπλέκονται διάφορες πτυχές και αναπτύσσεται ποικιλία απόψεων, ώστε να είναι δυνατή μια διαδικασία κατανομής ρόλων μεταξύ των μελών των ομάδων.

β. Μαθητοκεντρική-Ανακαλυπτική προσέγγιση. Η πρόταση συνδυάζει, στη συγκεκριμένη κατά περίπτωση εφαρμογή της, μεθοδολογικά στοιχεία από διάφορες προσεγγίσεις χωρίς να δεσμεύεται σε καθολική εφαρμογή κάποιας/ων από αυτές.¹ Η εκπαιδευτική διαδικασία πρέπει να είναι το αποτέλεσμα μιας συλλογικής ευρετικής που εξελίσσεται ως μια πορεία δημιουργικής επεξεργασίας, και κατά τη διάρκεια της οποίας ο/η εκπαιδευτικός συνδιαλέγεται με τους/τις μαθητές/τριές του σε διάφορα στάδια και συνδιαμορφώνουν τις γνώμες και τις αντιλήψεις τους.

Οι μαθητές, εξετάζουν διαφορετικές θέσεις, διερευνούν, επιχειρηματολογούν, εμπλέκονται στον σχεδιασμό, στην υλοποίηση και στην παρουσίαση της εκπαιδευτικής πρακτικής που προτείνεται. Έτσι, ενισχύεται η ικανότητά τους να συλλαμβάνουν όψεις της διαδικασίας διαμόρφωσης του γνωστικού αντικειμένου. Μαθαίνουν να κατανοούν βαθύτερα τα φιλοσοφικά επιχειρήματα, αλλά και τα σφάλματα, τις δυσκολίες για την υπέρβασή τους, τις προκαταλήψεις, τις ψυχολογικές συγκρούσεις και τις αντιπαραθέσεις, αλλά και τα κίνητρα των διανοητών, και να τα συγκρίνουν με τα δικά τους, διαμορφώνοντας και αναδιαμορφώνοντας τα πρότυπά τους. Με αυτόν τον τρόπο, στην συνείδησή τους δεν αποτυπώνεται απλώς και μόνο μια συλλογή από πληροφορίες και κρίσεις άλλων σχετικά με τη Φιλοσοφία, αλλά και δεξιότητες που ευνοούν την κριτική ανίχνευση μέσα από έναν δημιουργικό και γόνιμο διάλογο.

Σε ό,τι αφορά στον εκπαιδευτικό, επιδιώκεται να ενισχυθεί η ικανότητά του να κατανοεί όψεις της προσωπικότητας, δεξιότητες, εκφραστικά μέσα αλλά και αδυναμίες και προκαταλήψεις των μαθητών/τριών του. Διευρύνεται η κριτική και αυτοκριτική του ικανότητα και εκφράζονται εντονότερα τα συναισθήματα ικανοποίησής του από το αποτέλεσμα της εργασίας του. Επιπρόσθετα, με τα

¹ Αναφέρουμε ενδεικτικά το Φινλανδικό Πρόγραμμα Φιλοσοφίας για τα Λύκεια, στο οποίο προτείνονται μαθητοκεντρικές και ανακαλυπτικές δράσεις και το κίνημα P4C, με πρωτοπόρο τον [?] M. Lipman, στο οποίο διατυπώνονται, με διάφορες παραλλαγές, γενικές αρχές αλλά και ειδικές προτάσεις περιεχομένου και μεθοδολογίας για προγράμματα φιλοσοφίας σε διάφορες βαθμίδες της εκπαίδευσης παιδιών και εφήβων, ακολουθώντας μαθητοκεντρικές, ευρετικές μεθόδους.

προτεινόμενα θέματα και σε συνδυασμό με την παραπάνω προσέγγιση, το στοιχείο της αμφισβήτησης έχει σαφώς περισσότερες πιθανότητες να εκφραστεί θετικά στο μέτρο που εκφράζεται με διάλογο και αμοιβαία κριτική μέσα σε ένα περιβάλλον δημιουργικής διαδικασίας σε εξέλιξη, ενώ ταυτόχρονα διευκολύνονται από την ενεργητική συμμετοχή όλων των εμπλεκομένων διεργασίες αναστοχασμού και αναπλαισίωσης των εκπαιδευτικών πρακτικών.

B3. Αξιολόγηση

Για να λειτουργήσει σωστά η διδασκαλία και η αξιολόγηση πρέπει οι εκπαιδευτικοί να μπορούν να απαντήσουν με σαφήνεια στα εξής ερωτήματα: Α) Πού θέλω να πάω; Β) Πώς θα πάω; Γ) Πώς θα ξέρω ότι έφτασα;

Α) Πού θέλω να πάω;

Αφορά στους γενικότερους σκοπούς του μαθήματος της Φιλοσοφίας. Στο συγκεκριμένο Πρόγραμμα Σπουδών πρόκειται για τους γενικούς σκοπούς που αναφέρθηκαν στο πρώτο μέρος αλλά και για τους ειδικούς στόχους κάθε ενότητας.

Β) Πώς θα πάω;

Ο τρόπος και η διαδικασία αξιολόγησης του μαθήματος είναι αναπόσπαστο μέρος της διδασκαλίας του. Η αξιολόγηση και ο έλεγχος των μαθησιακών στόχων που τέθηκαν στην αρχή της διδασκαλίας δεν θα ακολουθεί μόνο μετά το πέρας κάθε κεφαλαίου, αλλά και κάθε ενότητας, εφόσον προκύπτει από τις απορίες, τα ενδιαφέροντα και τα ερωτήματα μέσα από την «εμπλοκή» των μαθητών/τριων στον διάλογο. Η διαπίστωση των στοιχείων αυτών είναι κριτήριο της διδακτικής επιτυχίας του μαθήματος. Ειδικότερα η αξιολόγηση κάθε κεφαλαίου πρέπει να γίνεται με ερωτήσεις και ασκήσεις φιλοσοφικής επιχειρηματολογίας, με τις οποίες θα ελέγχεται κατά πόσο οι μαθητές:

- α) κατανόησαν τη διδαχθείσα ύλη.
- β) είναι σε θέση να την αξιοποιήσουν κριτικά, προκειμένου να εμβαθύνουν περισσότερο στο συζητούμενο θέμα.
- γ) να διατυπώσουν πάνω σ' αυτό σκέψεις που υποστηρίζουν μία θέση ή κάνουν κριτική.

Στον εκπαιδευτικό ορίζοντα, που συνάδει με τη μεθοδολογική προσέγγιση του παρόντος Προγράμματος Σπουδών, θα πρέπει να επιδιώκεται συχνά η επαφή των μαθητών/τριών με τον πρωτότυπο φιλοσοφικό λόγο και η εξοικείωσή τους με τις πηγές του φιλοσοφικού στοχασμού. Είναι παιδαγωγικά σκόπιμο τα σύγχρονα κείμενα που θα επιλέγονται προς κατανόηση και ερμηνεία από τους/τις μαθητές/μαθήτριες, και που θα υπηρετούν ένα γενικό όραμα ανθρωπιστικής παιδείας, να συνδιαλέγονται με ποικίλους τρόπους με τα κείμενα της φιλοσόφων προηγούμενων αιώνων, ώστε να μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως υλικό συγκριτικής εξέτασης και διαλόγου των διαφορετικών εποχών.

Κατηγορίες προτεινόμενων δραστηριοτήτων αξιολόγησης:

Κατανόηση (Μετατροπή): Με τον όρο μετατροπή νοείται η ανάπτυξη της ικανότητας του/της μαθητή/τριας να μεταφέρει ένα πρόβλημα ή μια θεωρία από μια Α σε μια Β μορφή χωρίς να χάνει την ουσία του/της. Τέτοιες μπορούν να είναι: α) η μετατροπή ενός αφηρημένου θέματος σε κάτι συγκεκριμένο –να δώσει, π.χ., ο/η μαθητής/τρια

παραδείγματα που να δείχνουν ότι κατανοεί κάποια αφηρημένη έννοια ή επιχειρηματολογική δομή, β) η αλλαγή στον τρόπο με τον οποίο διατυπώνεται κάτι χωρίς να μεταβάλλεται το νόημά του –να πει, π.χ., ο/η μαθητής/τρια αυτό που διάβασε με δικά του λόγια, και γ) η σύμπτυξη ή η ανάπτυξη ενός θέματος –να εκφράσει, π.χ. περιληπτικά ο/η μαθητής/τρια αυτό που αναφέρεται σε πολλές σειρές ή αντίθετα να αναπτύξει περισσότερο μια περιληπτική έκφραση ενός θέματος. (π.χ. σημειώστε περιληπτικά σε τι συνίσταται η συνεισφορά του Καντ στη γνωσιολογία).

Ερμηνεία: Για να καταλάβει ένας αναγνώστης ένα κείμενο πρέπει καταρχήν να μετατρέψει τα σύμβολα, τις λέξεις και τις φράσεις σε νοήματα και στη συνέχεια να συλλάβει τη σχέση που υφίσταται ανάμεσα σ' αυτά. Κατά τη εξέταση του βαθμού στον οποίο έχει επιτευχθεί αυτός ο στόχος, ζητείται από τον/την μαθητή/ήτρια να αναφέρει τα κύρια συμπεράσματα που προκύπτουν από ένα κείμενο, από εικόνες κ.λπ.

Προέκταση ή επέκταση: Αναφέρεται στην ικανότητα του μαθητικού κοινού να εξάγει συμπεράσματα και να προσδιορίζει τα όρια ισχύος τους και τους γενικότερους περιορισμούς τους, να διατυπώνει νέες υποθέσεις με βάση δεδομένα στοιχεία, να συμπληρώνει τα στοιχεία, τα οποία λείπουν από τα δεδομένα που διαθέτει, να προσδιορίζει τον βαθμό πιθανότητας εμφάνισης των διαφόρων συνεπειών ή εξελίξεων που πρόκειται να ακολουθήσουν, αν ισχύουν ορισμένες προϋποθέσεις κ.λπ. Κατά την εξέταση, ο έλεγχος της επίτευξης του στόχου αυτού της ανάπτυξης, δηλαδή της ικανότητας του/της μαθητή/τριας να προβαίνει σε λογικές προεκτάσεις γίνεται συνήθως μαζί με τον έλεγχο επίτευξης και των άλλων υποστόχων της κατηγορίας της κατανόησης. Οι ερωτήσεις που αναφέρονται στην προέκταση αποσκοπούν στο να καθορίσουν αν ο/η μαθητής/τρια είναι ικανός να προχωρήσει πέρα από τα συγκεκριμένα δεδομένα και τις συγκεκριμένες πληροφορίες και αν οι προεκτάσεις του αυτές είναι ορθές, αν μπορεί να γενικεύει ή αντίθετα να εξειδικεύει.

Τα φιλοσοφικά κείμενα που θα χρησιμοποιούνται για την αξιολόγηση καλό θα είναι να επιτρέπουν τη σύνδεσή τους και με τη λογοτεχνία και τις άλλες καλές τέχνες (ζωγραφική, θέατρο, μουσική, κινηματογράφος, κ.λ.π.). Συνολικά το περιεχόμενό τους να βρίσκεται σε συμβατότητα με τις αρχές της σύγχρονης διδακτικής, να περιλαμβάνει δηλαδή συγκεκριμένες ασκήσεις που προϋποθέτουν τη συνδυαστική αξιοποίηση των πληροφοριών. Καλό είναι να λαμβάνονται υπόψη οι άμεσες εμπειρίες των μαθητών. Είναι αυτονόητο ότι οι ερωτήσεις θα πρέπει να είναι πρωτίστως ανοιχτού τύπου ή ελεύθερης ανάπτυξης. Δεν θα αποκλείεται όμως ο συνδυασμός τους με μικρό αριθμό ερωτήσεων «αντικειμενικού» ή «κλειστού» τύπου (σωστό-λάθος, σύζευξης, πολλαπλής επιλογής), και κυρίως ερωτήσεων στις οποίες συνδυάζεται ο αντικειμενικός τύπος με την ελεύθερη ανάπτυξη (π.χ. σημειώστε τη σωστή απάντηση και αιτιολογήστε πλήρως την επιλογή σας).

Γενικά στην αξιολόγηση των μαθητών/τριών πρέπει να προτιμώνται ασκήσεις ανακεφαλαίωσης και εργασίες εμπέδωσης που να προωθούν την κριτική σκέψη και δημιουργικότητα, σε συνδυασμό με την εμβάθυνση, σύνθεση και επέκταση των γνωστικών στοιχείων. Η ύπαρξη ασκήσεων και εργασιών στο τέλος της ενότητας ή του κεφαλαίου συμβάλλει στην αύξηση του βαθμού ανατροφοδότησης, που αποσκοπεί στο να καταστήσει τη μάθηση ισχυρή και συνεχώς διαθέσιμη στον/στην μαθητή/τρια. Η εσωτερική σύνδεση και συνοχή στα γνωστικά αντικείμενα κάθε κεφαλαίου βοηθά ώστε στα επόμενα κεφάλαια να χρησιμοποιούνται οι ήδη αποκτημένες γνώσεις από τους/τις μαθητές/τριες.

Γ) Πώς θα ξέρω ότι έφτασα:

Σε αυτή την κατεύθυνση δείχνουν τα προσδοκώμενα αποτελέσματα μετά από κάθε διδασκαλία ενός φιλοσοφικού κεφαλαίου ή μετά το σύνολο της διδασκαλίας της φιλοσοφίας. Το τι περιμένουμε να έχουν κατακτήσει οι μαθητές σε επίπεδο γνώσεων, δεξιοτήτων, στάσεων, έξεων και αξιών.

Η αξιολόγηση στο μάθημα της Φιλοσοφίας έχει δύο στόχους:

α. Να διαπιστωθεί κατά πόσο επιτεύχθηκαν τόσο οι στόχοι που τέθηκαν σε κάθε ενότητα όσο και οι γενικοί στόχοι του μαθήματος.

β. Να αξιολογηθούν, και κατά συνέπεια να βαθμολογηθούν, οι μαθητές/τριες. Ορισμένες από τις μορφές που μπορεί να έχει η αξιολόγηση είναι δυνατόν να ενταχθούν στις κάτωθι πρακτικές:

1. Προφορική εξέταση στο τέλος της διδακτικής ώρας ή κάθε υποενότητας. Με κατάλληλες ερωτήσεις μπορεί ο/η εκπαιδευτικός να διαπιστώσει αν κατανοήθηκε το περιεχόμενο της υποενότητας που διδάχθηκε. Ορισμένες από τις ερωτήσεις πρέπει να έχουν σύντομη και σαφή μορφή (πιθανόν ερωτήσεις κλειστού τύπου) και να αξιολογούν με βάση τους γνωστικούς στόχους. Επιπλέον, κάποιες πρέπει να παραπέμπουν σε συζήτηση –πιθανώς σε αντιπαράθεση– αξιολογώντας δεξιότητες, στάσεις και συμπεριφορές (πιθανόν ερωτήσεις ανοιχτού τύπου).

2. Συνθετικές εργασίες (ομαδικές ή ατομικές). Οι ομαδικές εργασίες κρίνεται σκόπιμο να περιλαμβάνουν ερωτήματα τα οποία συνδέονται με ένα κοινό θέμα (φιλοσοφικό ρεύμα, θέσεις φιλοσοφικών σχολών για κάποιο πρόβλημα, ανάλυση διαφόρων –φιλοσοφικού ενδιαφέροντος– πτυχών ενός κοινωνικού ζητήματος). Οι ατομικές εργασίες μπορούν να περιλαμβάνουν ένα ερώτημα ή να ζητούν ανάπτυξη του θέματος υπό μορφήν σύντομου δοκιμίου.

3. Ωριαία διαγωνίσματα. Προτείνεται να προγραμματίζονται ωριαία διαγωνίσματα μετά τη λήξη κάθε ενότητας, τα οποία να περιέχουν ερωτήσεις κλειστού και ανοιχτού τύπου. Στην ομάδα Β΄ κρίνεται σκόπιμο να χρησιμοποιούνται και θέματα τα οποία επιτρέπουν την ανάπτυξη προσωπικών απόψεων των μαθητών/τριων και οξύνουν την κριτική σκέψη.

B4. Διδακτικό υλικό

Στην τέταρτη στήλη του Πίνακα Περιεχομένου των Θεματικών Ενοτήτων, εξειδικεύονται προτάσεις διδακτικού υλικού που συμμορφώνονται με τις ειδικές μεθοδολογικές αρχές διδασκαλίας και αξιολόγησης που εκτέθηκαν παραπάνω. Οι προτάσεις αυτές περιλαμβάνουν εξειδίκευση κατά ενότητα και εντάσσονται στις παρακάτω κατηγορίες.

A. Πρωτογενείς και δευτερογενείς βιβλιογραφικές πηγές.

B. Χρήση διαδικτυακών πηγών.

Γ. Χρήση πολυμεσικών εφαρμογών.

Δ. Η φιλοσοφική διάσταση στην καλλιτεχνική δημιουργία (Λογοτεχνία, Θέατρο, Κινηματογράφος, Εικαστικές Τέχνες, Μουσική).

E. Συνεντεύξεις και συζητήσεις με σύγχρονους φιλοσόφους.

B.5. Διάγραμμα Ύλης

Το νέο Πρόγραμμα Σπουδών έχει θεματολογία που δομείται σε 7 θεματικές ενότητες

και 38 κεφάλαια. Κάθε κεφάλαιο μπορεί να καλύψει μία ή δύο διδακτικές ώρες, κι έτσι δίνεται η δυνατότητα στους εκπαιδευτικούς να επιλέξουν σε ποιο κεφάλαιο επιθυμούν να εμβαθύνουν και να αφιερώσουν πέραν της μίας διδακτικής ώρας. Οι διδακτικές ώρες για το μάθημα της Φιλοσοφίας είναι 2 εβδομαδιαίως και υπολογίζεται ότι θα είναι περίπου πενήντα για όλο το σχολικό έτος. Οι υπόλοιπες ώρες μπορούν να αξιοποιηθούν για διαθεματικές εργασίες, εκπαιδευτικές επισκέψεις, επαναλήψεις και διαγωνίσματα.

A. Περιεχόμενο θεματικών ενοτήτων

Πρώτη Θεματική Ενότητα

Εισαγωγή: Τι είναι η Φιλοσοφία και σε τι χρησιμεύει;

1. Τι είναι η Φιλοσοφία.
2. Ποια η σχέση της Φιλοσοφίας με τις επιστήμες, τις τέχνες και τη θρησκεία.
3. Επιχειρήματα, πλάνες και σοφίσματα.
4. Ο ρόλος της Φιλοσοφίας στην κοινωνία.
5. Η Φιλοσοφία ως τέχνη του βίου.

Δεύτερη Θεματική Ενότητα

Ηθική Φιλοσοφία: Πώς πρέπει να ζούμε;

6. Τι είναι η Ηθική Φιλοσοφία.
7. Είναι η ηθική υποκειμενική;
8. Ωφελιμισμός.
9. Καντιανή ηθική.
10. Αρετολογική ηθική.
11. Γιατί να είναι κανείς ηθικός;
12. Ζητήματα ζωής και θανάτου (άμβλωση, ευθανασία, θανατική ποινή).
13. Περιβαλλοντική ηθική.
14. Οικονομία και ηθική.

Τρίτη Θεματική Ενότητα

Πολιτική Φιλοσοφία: Πώς πρέπει να οργανώνουμε τις κοινωνίες μας;

15. Τι είναι η Πολιτική Φιλοσοφία.

16. Αναζήτηση της ιδανικής πολιτείας.
17. Δικαιώματα, ελευθερίες, ισότητα, δικαιοσύνη.
18. Φιλελευθερισμός.
19. Σοσιαλισμός.
20. Φασισμός.
21. Το παράδειγμα της πολιτικής ανυπακοής.
22. Οι διακρίσεις στην κοινωνία.

Τέταρτη Θεματική Ενότητα

Αισθητική: Τι είναι ωραίο;

23. Βασικές φιλοσοφικές αντιλήψεις για την τέχνη.
24. Ερμηνεία και αποτίμηση των καλλιτεχνικών έργων.
25. Ελευθερία της καλλιτεχνικής έκφρασης και λογοκρισία.
26. Τι είναι και τι δεν είναι τέχνη.

Πέμπτη Θεματική Ενότητα

Φιλοσοφία της επιστήμης: είναι η επιστημονική γνώση το πρότυπο της γνώσης;

27. Επιστήμη, μέθοδος και εγκυρότητα.
28. Διάκριση επιστήμης – μη-επιστήμης (το παράδειγμα της αστρολογίας)-επιστημονισμός
29. Επιστήμη, φύση και κοινωνία: α) πυρηνικά, β) μεταλλαγμένα, γ) κλωνοποίηση δ) ηθική της έρευνας.

Έκτη Θεματική Ενότητα

Γνωσιολογία: Τι και πώς μπορούμε να γνωρίσουμε;

30. Η διαμάχη για τη δυνατότητα απόκτησης γνώσης.
31. Πώς ορίζεται η γνώση;
32. Οι θεωρίες για την πηγή της γνώσης.
33. Τι είναι αυτό που γνωρίζουμε;
34. Γλώσσα και σκέψη

Έβδομη Θεματική Ενότητα

Οντολογία (Μεταφυσική): Τι υπάρχει και πώς είναι αυτό που υπάρχει;

35. Τι είναι η Μεταφυσική. Πού διαφέρουν οι απαντήσεις της από την επιστήμη; - Παραδείγματα μεταφυσικών ερωτημάτων

36. Δυϊσμός-μονισμός (α. Η υφή της πραγματικότητας. β. Διερεύνηση των σχέσεων νου/πνεύματος -σώματος).

37. Ελεύθερη βούληση-ντετερμινισμός

38. Ζητήματα προσωπικής ταυτότητας.

Ιστορικό επίμετρο

Θα περιλαμβάνει μια διαδοχή φιλοσοφικών θεωριών και ιδεών καθώς και γεγονότα από τον ευρύτερο πνευματικό ορίζοντα των περιόδων εντός των οποίων αναδύθηκαν.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ ΤΩΝ ΘΕΜΑΤΙΚΩΝ ΕΝΟΤΗΤΩΝ-ΠΡΟΣΚΟΚΩΜΕΝΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ-ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ-ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ	ΤΙΤΛΟΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ	ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ	ΒΑΣΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ
1	<p>Εισαγωγή: Τι είναι η φιλοσοφία και σε τι μας χρησιμεύει;</p> <p><u>Γενικός σκοπός:</u> Το εισαγωγικό κεφάλαιο, ως περιεχόμενο και ως μεθοδολογική προσέγγιση, επιδιώκει να καταστήσει ικανούς τους μαθητές/τριες να κατανοήσουν την ανάπτυξη του φιλοσοφικού λόγου και να διαπιστώσουν τη διαλεκτική πορεία των επιχειρημάτων, καθώς και την πρακτική αξία της φιλοσοφίας.</p>	<p><u>Στόχοι</u></p> <p><u>Ι. Γνώσεις:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοήσουν ότι η φιλοσοφία αποτελεί διακριτό πεδίο σε σχέση με από τις άλλες πνευματικές δραστηριότητες. • Να γνωρίσουν τους όρους και τις αρχές διατύπωσης ενός φιλοσοφικού ερωτήματος. • Να γνωρίσουν τους κλάδους της Φιλοσοφίας. • Να γνωρίσουν τη δομή του φιλοσοφικού επιχειρήματος. • Να γνωρίσουν τη 	<p>Ορισμός της φιλοσοφίας. Στόχοι της φιλοσοφικής δραστηριότητας. Κλάδοι και υποκλάδοι της φιλοσοφίας. Διαφορά της φιλοσοφίας από τις επιστήμες και από άλλες ανθρώπινες πνευματικές δραστηριότητες. Οι αμφισβητήσεις της φιλοσοφίας. Η χρησιμότητα της φιλοσοφίας. Η κοινωνική και πολιτική διάσταση της φιλοσοφίας και η συμβολή της στις</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργία, ατομικά ή κατά ομάδες, ενδεχομένως και με τη χρήση ΤΠΕ, εννοιολογικού χάρτη με τους κλάδους και τους υποκλάδους της Φιλοσοφίας. • Επιλογές κειμένων τεκμηρίωσης και διατύπωσης φιλοσοφικών επιχειρημάτων από πρωτογενείς πηγές. • Ομάδες συζήτησης και παρουσίασης επιχειρημάτων με επίκεντρο ένα ερώτημα. • Επιχειρηματολογική 	<ul style="list-style-type: none"> • Βιβλία εισαγωγικά στη φιλοσοφική σκέψη. <p>Ενδεικτικά:</p> <p>Αυγελής Ν., <i>Εισαγωγή στη Φιλοσοφία</i>,</p> <ul style="list-style-type: none"> • Βιβλία με αναφορά στον βίο και στη φιλοσοφία αρχαίων φιλοσόφων. <p>Ενδεικτικά:</p> <p>Κάλφας Β. – Ζωγραφίδης Γ., <i>Αρχαίοι Έλληνες φιλόσοφοι</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Βιβλία ικανά να ερεθίσουν το εφηβικό ενδιαφέρον για τη

		<p>χρησιμότητα της φιλοσοφίας στον πρακτικό βίο.</p> <p><u>II. Ικανότητες - Δεξιότητες:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν τη διαλεκτική σχέση ανάμεσα στα φιλοσοφικά ερωτήματα. • Να διερευνούν κριτικά και συγκριτικά τις απαντήσεις στα φιλοσοφικά ερωτήματα. • Να διακρίνουν τα έγκυρα επιχειρήματα. <p><u>III. Αξίες-Στάσεις:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Να καλλιεργήσουν θετική στάση απέναντι στον φιλοσοφικό στοχασμό. • Να αναγνωρίσουν τη χρησιμότητα του φιλοσοφικού 	<p>κοινωνικές και πολιτικές αλλαγές.</p> <p>Διάκριση του φιλοσοφικού επιχειρήματος από τη διατύπωση γνώμης. Το έγκυρο επιχείρημα και το ορθό επιχείρημα. Ο δημόσιος και ιδιωτικός βίος. Ποια η στάση του φιλοσόφου μέσα στην κοινωνία.</p>	<p>συζήτηση με συμμετοχή όλης της τάξης για την αναγκαιότητα της φιλοσοφίας ως ερευνητικής δραστηριότητας.</p> <p>Ανάδειξη των κυριότερων παραγόντων που προωθούν ή εμποδίζουν την ενίσχυσή της, διαμόρφωση προτάσεων προς την κατεύθυνση της ενίσχυσής της.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Οργάνωση αγώνων αντιλογίας (debates) για τη χρησιμότητα ή μη της Φιλοσοφίας στον πρακτικό βίο. • Παρουσίαση, ατομικά ή κατά ομάδες, ενδεχομένως και με χρήση ΤΠΕ, του βίου ορισμένων φιλοσόφων και συζήτηση για τη σχέση της ζωής και της φιλοσοφίας τους. • Διατύπωση 	<p>φιλοσοφία.</p> <p>Ενδεικτικά:</p> <p>Rodgers N. - Thompson M, <i>Αχ, Αυτοί οι Φιλόσοφοι</i> ,</p> <p>Huisman D., <i>Η φιλοσοφία για Αρχάριους</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Διαδικτυακοί τόποι και wikis με υλικό φιλοσοφικού περιεχομένου. • Πολυμεσικές εφαρμογές και παρουσιάσεις με φιλοσοφικό περιεχόμενο.
--	--	--	--	---	---

		<p>στοχασμού στο ευρύτερο κοινωνικό, πολιτικό, πολιτιστικό πλαίσιο.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να καλλιεργήσουν θετική στάση απέναντι στις διανοητικές διαδικασίες κριτικής και αναστοχαστικής διερεύνησης των ερωτημάτων. • Να εκτιμήσουν τη διεπιστημονικότητα και την οικουμενικότητα του φιλοσοφικού στοχασμού. 		<p>επιχειρημάτων και έλεγχος της εγκυρότητας και της ορθότητάς τους κατά ομάδες ή στην ολομέλεια.</p>	
2	<p>Ηθική Φιλοσοφία: Πώς πρέπει να ζούμε;</p> <p><u>Γενικός σκοπός:</u> Να κατανοηθεί ο διλημματικός χαρακτήρας της ηθικής πράξης και η αλληλεπίδραση των κοινωνικοπολιτικών</p>	<p><u>Ειδικοί στόχοι</u></p> <p><u>I. Γνώσεις:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίσουν τις βασικές έννοιες και τα ερωτήματα της Ηθικής Φιλοσοφίας. • Να κατανοήσουν τις 	<p>Ορισμός της Ηθικής Φιλοσοφίας. Διάκριση της Ηθικής Φιλοσοφίας από άλλα ηθικά συστήματα. Το πρόβλημα του υποκειμενισμού και του σχετικισμού στην ηθική. Το ερώτημα για</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Σύνταξη, ατομικά ή κατά ομάδες, λεξικού όρων της Ηθικής Φιλοσοφίας. • Δημιουργία, ατομικά ή κατά ομάδες, πινάκων με τις κεντρικές αρχές των διαφόρων ηθικών 	<ul style="list-style-type: none"> • Ενδεικτικές βιβλιογραφικές πηγές για την επεξεργασία ηθικών θεωριών και παραδειγμάτων: <p>Rachels J., <i>Στοιχεία Ηθικής Φιλοσοφίας</i>.</p> <p>Γεωργόπουλος ΑΛ., <i>Περιβαλλοντική Ηθική</i>.</p>

	<p>δεδομένων της ιστορικής συγκυρίας με την ατομική και συλλογική ηθική συμπεριφορά.</p>	<p>θέσεις των κύριων ρευμάτων σκέψης στο βασικό ζήτημα για την ύπαρξη κοινών κριτηρίων για την ηθική πράξη.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να εξοικειωθούν με τα βασικά ηθικά διλήμματα που υπεισέρχονται στις ανθρώπινες πρακτικές, με αφετηρία τα προβλήματα εφαρμοσμένης ηθικής με τα οποία συνδέονται. <p><u>II. Ικανότητες - Δεξιότητες:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Να κρίνουν, να αξιολογούν και να λαμβάνουν αποφάσεις, έχοντας 	<p>την αναγνώριση των βασικών ηθικών αξιών και αρχών. Η αριστοτελική ηθική και η σημασία των αρετών. Η ωφελμιστική ηθική. Η καντιανή ηθική.</p> <p>Το ερώτημα «Γιατί να είναι κανείς ηθικός;»</p> <p>Η συμβολή των ηθικών θεωριών και στάσεων στην αντιμετώπιση επίκαιρων προβλημάτων που απασχολούν το πεδίο της εφαρμοσμένης ηθικής.</p>	<p>θεωριών.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργία, ατομικά ή κατά ομάδες, πινάκων διπλής εισόδου για την επίλυση πρακτικών ηθικών διλημάτων, με αναφορά σε συγκεκριμένη κάθε φορά ηθική θεωρία. • Μελέτη φιλοσοφικών πηγών σχετικών με προβλήματα ηθικής και Ηθικής Φιλοσοφίας. Καταγραφή απόψεων, επιχειρημάτων και συζήτηση στην ολομέλεια. • Επεξεργασία (προφορική ή γραπτή), ατομικά ή κατά ομάδες, ενός προβλήματος Ηθικής Φιλοσοφίας. Παρουσίαση των πορισμάτων και 	<p>Παιονίδης Φ., <i>Υπέρ του Δέοντος</i>.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Φιλοσοφικές πηγές για τη συζήτηση επιμέρους φιλοσοφικών θεωριών και προβλημάτων. • Κινηματογραφικές ταινίες που επικεντρώνονται σε ηθικά ζητήματα. <p>Ενδεικτικά:</p> <p><i>Match Point</i></p> <p><i>Η θάλασσα μέσα μου</i></p> <p><i>Dersu Uzala</i></p> <p><i>The Insider</i></p>
--	--	--	--	---	---

		<p>αυτογνωσία και της επίγνωση των ανθρώπινων ορίων.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αξιοποιούν τις ηθικές θεωρίες για την επίλυση προβλημάτων σε περίπτωση ηθικών διλημάτων και προβλημάτων που προκύπτουν από σύγκρουση συμφερόντων. <p><u>III. Αξίες - Στάσεις:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αποκτήσουν επίγνωση της προσωπικής ηθικής ευθύνης, συνειδητοποιώντας ότι η ηθική ελευθερία κατακτάται σταδιακά με αγώνα και απαιτεί έμπρακτη 		<p>συζήτηση στην ολομέλεια. Προτείνεται να αξιοποιηθεί και η τεχνική των καπέλων σκέψης του De Bono.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Οργάνωση αγώνων αντιλογίας (debates) με θέμα ένα συγκεκριμένο ηθικό δίλημμα. • Παιχνίδια ρόλων με θέμα ένα συγκεκριμένο ηθικό δίλημμα (π.χ. εικονικές δίκες, γιατροί και συγγενείς σε αντιπαράθεση για πρόβλημα ευθανασίας ή δωρεάς οργάνων κ.ά.) • Αναζήτηση, ατομικά ή κατά ομάδες, άρθρων ή ειδήσεων από τα Μ.Μ.Ε. τα οποία αναδεικνύουν ηθικά προβλήματα ή/και δίνουν προσανατολισμό για απαντήσεις σε αυτά. 	
--	--	---	--	---	--

		<p>επιβεβαίωση.</p> <ul style="list-style-type: none">• Να διαμορφώσουν ένα προσωπικό πλαίσιο αξιών και κανόνων πρακτικού βίου που συμβάλλουν στην ευτυχία του ατόμου.		<p>Παρουσίαση και συζήτηση στην ολομέλεια.</p> <ul style="list-style-type: none">• Προβολή ταινιών ή αποσπασμάτων που συνδέονται με καίρια ηθικά διλήμματα ή ιδεολογικές αντιπαραθέσεις. Καταγραφή, ατομικά ή ομαδικά, των ηθικών ζητημάτων που παρουσιάζονται, παρουσίαση και συζήτηση στην ολομέλεια.• Εκπόνηση διαθεματικών / διεπιστημονικών σχεδίων δράσης σε συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς κλάδου ΠΕ01 και ΠΕ04 του σχολείου.	
--	--	--	--	--	--

3	<p>Πολιτική Φιλοσοφία: Πώς πρέπει να οργανώνουμε τις κοινωνίες μας;</p> <p><u>Γενικός σκοπός:</u> Να κατανοηθεί η ιεράρχηση των δικαιωμάτων και ο ρόλος της εξουσίας μέσα σ' ένα περιβάλλον δικαιοσύνης, ισότητας και ελευθερίας.</p>	<p><u>Ειδικοί στόχοι</u></p> <p><u>I. Γνώσεις:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίσουν την έννοια του δικαίου και τα βασικά ρεύματα σκέψης που επιχειρούν να την προσδιορίσουν σε επίπεδο οργάνωσης της κοινωνίας και σχέσης του ατόμου με αυτή. • Να γνωρίσουν τις μεγάλες πολιτικές ιδεολογίες και να κατανοήσουν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και τις αρχές τους. <p><u>II. Ικανότητες -</u></p>	<p>Ορισμός της πολιτικής φιλοσοφίας. Πώς νομιμοποιείται η άσκηση της εξουσίας στο κοινωνικό σύνολο. Ανάγκη για την οργάνωση των κοινωνιών και ύπαρξης θεσμών. Οι ουτοπίες. Το κοινωνικό συμβόλαιο και ο χαρακτήρας του δημοκρατικού πολιτεύματος. Η συμβολή της φιλοσοφίας στην κατάκτηση πολιτικών δικαιωμάτων και ελευθεριών. Το ζήτημα της ισότητας. Οι μεγάλες πολιτικές ιδεολογίες. Η πολιτική ανυπακοή και το νόημά της σήμερα. Η φιλοσοφία και οι</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργία, ατομικά ή κατά ομάδες, πινάκων με τις κεντρικές αρχές των βασικών πολιτικών ρευμάτων. • Οργάνωση συνεντεύξεων με πολιτικούς και δημοτικούς άρχοντες. Καταγραφή των πολιτικών τους απόψεων, αναγνώριση και ένταξή τους σε κάποιες από τις παραδοσιακές πολιτικές θεωρίες. Συζήτηση των πορισμάτων στην ολομέλεια. • Δραματοποίηση έργων γραμμένων από τους μαθητές ή αποσπασμάτων γνωστών θεατρικών, έργων που έχουν ως θέμα ζητήματα 	<p>Ενδεικτικές βιβλιογραφικές πηγές: Kymlicka W., <i>Η Πολιτική Φιλοσοφία της Εποχής Μας</i>. Marx K. - Engels Fr., <i>Το Κομμουνιστικό Μανιφέστο</i>.</p> <p>May T. - Koch A. – Neuman S., <i>Εισαγωγή στον Μετα-Αναρχισμό</i>.</p> <p>More Th., <i>Ουτοπία</i>.</p> <p>Rawls J., <i>Θεωρία της δικαιοσύνης, Ο Πολιτικός Φιλελευθερισμός</i>.</p> <p>Thoreau D.-H., <i>Πολιτική Ανυπακοή</i>.</p> <p>Πλάτων, <i>Πολιτεία</i>.</p> <p>Μπακαλάκη Αλ. (επ.), <i>Ανθρωπολογία, Γυναίκες και Φύλο</i>.</p> <p>Κινηματογραφικές ταινίες</p>
---	--	---	--	--	---

	<p><u>Δεξιότητες:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Να ταξινομούν τις διάφορες πολιτικές απόψεις στις αντίστοιχες πολιτικές θεωρίες. • Να οργανώνουν τα φιλοσοφικά επιχειρήματα που οδηγούν σε εναντίωση στον ρατσισμό και τη μισαλλοδοξία. <p><u>III. Αξίες - Στάσεις:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Να συνειδητοποιήσουν ότι στην ολοκλήρωση του ανθρώπου συντελεί σημαντικά η απαλλαγή του από την αλαζονεία της εξουσίας, η 	<p>μειονότητες, η πολυπολιτισμικότητα και η παγκοσμιοποίηση.</p>	<p>τα οποία εξετάζει η Πολιτική Φιλοσοφία, Σχολιασμός στην ολομέλεια.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Οργάνωση αγώνων αντιλογίας (debates) μεταξύ εκπροσώπων διαφορετικών πολιτικών θεωριών. • Εκπόνηση διαθεματικών / διεπιστημονικών σχεδίων δράσης με τη βοήθεια και των εκπαιδευτικών κλάδου ΠΕ13 και ΠΕ10 του σχολείου. • Συζήτηση στην ολομέλεια θέματος από την επικαιρότητα αναφορικά με ρατσιστική συμπεριφορά. 	<p>Ενδεικτικά:</p> <p><i>Έθνος χωρίς γυναίκες</i></p> <p><i>Τα αγόρια δεν κλαίει</i></p> <p><i>1900</i></p> <p><i>Γη και ελευθερία</i></p>
--	--	--	--	--

		<p>μετριοφροσύνη που πηγάζει από την επίγνωση των ορίων της ανθρώπινης ύπαρξης όταν διανοείται, κρίνει, αποφασίζει και δρα.</p> <ul style="list-style-type: none">• Να επιλέγουν ενσυνείδητα και αβίαστα τη συμμετοχή σε έναν ισότιμο διάλογο στο πλαίσιο μιας ομάδας, με σεβασμό στη διαφορετικότητα, όχι μόνο της άποψης, αλλά και της ιδιαίτερης προσωπικότητας, σε όλες της τις εκφάνσεις που χαρακτηρίζει τα πρόσωπα και τις συλλογικότητες κάθε μορφής.			
--	--	---	--	--	--

		<ul style="list-style-type: none">• Να απορρίπτουν κάθε μορφή ρατσισμού και μισαλλοδοξίας.• Να αναγνωρίζουν την αξία της διαφορετικότητας και της διαφωνίας,• Να τοποθετούνται ενεργητικά απέναντι σε αρχές που καταπατούν βασικές ανθρώπινες ελευθερίες.• Να εκτιμούν το γεγονός ότι οι μεγάλες κατακτήσεις στον τομέα των δικαιωμάτων και των ελευθεριών είναι αποτέλεσμα μακρόχρονων αγώνων.			
--	--	--	--	--	--

4	<p>Αισθητική: Τι είναι ωραίο;</p> <p><u>Γενικός σκοπός:</u> Να κατανοηθεί η σημασία της τέχνης ως ιδιαίτερης πνευματικής έκφρασης, να αναδειχθεί η κοινωνική της διάσταση, η οικουμενικότητα, αλλά και η συνεχής αλληλεπίδρασή της με την ιστορική συγκυρία.</p>	<p><u>Ειδικοί στόχοι</u></p> <p><u>I. Γνώσεις:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Να εξοικειωθούν με τις βασικές φιλοσοφικές προσεγγίσεις για την τέχνη. • Να γνωρίσουν τα κύρια φιλοσοφικά ερωτήματα που αφορούν στην τέχνη (έννοια του ωραίου, κριτήρια, σχέση αισθητικής και κοινωνίας κ.λπ). • Να κατανοήσουν τη σχέση συνεχούς αλληλεπίδρασης ανάμεσα στην τέχνη και το κοινωνικό και πολιτικό περιβάλλον κάθε εποχής. 	<p>Ορισμός και κριτήρια του ωραίου. Το νόημα του καλλιτεχνικού έργου. Η επίδραση της τέχνης στη ζωή των ανθρώπων. Η κοινωνική διάσταση της τέχνης. Η πολιτικά στρατευμένη και προπαγανδιστική τέχνη. Η λογοκρισία.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργία, ατομικά ή κατά ομάδες, πινάκων με τις κεντρικές αρχές των βασικών φιλοσοφικών προσεγγίσεων για την τέχνη. • Ταξινόμηση και ερμηνεία έργων τέχνης με βάση τη φιλοσοφική προσέγγιση την οποία αποτυπώνουν. • Προβολή και σχολιασμός διαφόρων έργων τέχνης [γλυπτών, ταινιών, πινάκων κ.ά] από διάφορες σχολές και ρεύματα. Ο σχολιασμός προτείνεται να γίνεται στο πλαίσιο ομάδων. • Δημιουργία, στο πλαίσιο ομαδοσυνεργατικής δράσης, ψηφιακής gallery με έργα τέχνης 	<p>Ενδεικτικές βιβλιογραφικές πηγές:</p> <p>Gombrich, E. H., <i>Το Χρονικό της Τέχνης</i>.</p> <p>Hauser, A., <i>Η Κοινωνική Ιστορία της Τέχνης</i>.</p> <p>Κιντή, Β. (επ.), <i>Φιλοσοφία και Τέχνη</i>.</p> <p>Περιοδικό <i>Cogito</i>, τεύχος 7, αφιέρωμα Φιλοσοφία και Σύγχρονη Τέχνη.</p> <p>Περιοδικό <i>Cogito</i>, τεύχος 9, αφιέρωμα Φιλοσοφία και Κινηματογράφος.</p>
---	---	---	--	---	--

		<p><u>II. Ικανότητες- Δεξιότητες:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αποκτήσουν βαθμιαία ικανότητα κρίσης ενός έργου τέχνης με υπερχρονικά κριτήρια. • Να συνδιαλέγονται στην προσπάθεια ερμηνείας ενός έργου τέχνης, διατυπώνοντας συγκροτημένη και τεκμηριωμένη άποψη. • Να συνδέουν τον διάλογο για την τέχνη με κεντρικούς φιλοσοφικούς προβληματισμούς. 		<p>που μπορούν να ενταχθούν σε συγκεκριμένη φιλοσοφική αντίληψη.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Συγγραφή, ατομικά ή κατά ομάδες, κριτικού κειμένου για συγκεκριμένο έργο τέχνης, με αναφορά στις βασικές φιλοσοφικές αντιλήψεις. • Παρακολούθηση καλλιτεχνικών εκδηλώσεων (εκθέσεων ζωγραφικής, προβολών, μουσικών ή χορευτικών παραστάσεων κ.ά.). Καταγραφή των παρατηρήσεων και διδακτική αξιοποίησή τους κατά ομάδες ή σε ολομέλεια. • Αναζήτηση, παρουσίαση και 	
--	--	--	--	--	--

		<p><u>III. Αξίες-Στάσεις:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Να διαμορφώσουν θετική στάση απέναντι στον ρόλο της τέχνης στην κοινωνία. • Να διαμορφώνουν στάση κατανόησης και αποδοχής απέναντι στις διάφορες μορφές καλλιτεχνικής έκφρασης, στις αισθητικές προσεγγίσεις, στους καλλιτέχνες ως αυτόνομες προσωπικότητες. • Να απορρίπτουν με επιχειρήματα κάθε μορφή λογοκρισίας και περιορισμού στην ελεύθερη 		<p>σχολιασμός, ατομικά ή κατά ομάδες, πολυμεσικών εφαρμογών (ιστοσελίδων, βίντεο, διαδραστικών εφαρμογών) με θέμα την τέχνη.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Αναζήτηση, ατομικά ή κατά ομάδες, καλλιτεχνικών εκφράσεων που αναπτύσσονται σε επίπεδο τοπικής κοινωνίας, γειτονιάς, κ.ά. Παρουσίαση στην ολομέλεια, σχολιασμός και συζήτηση. • Συνεντεύξεις από ανθρώπους της τέχνης. Σχεδιασμός, ατομικά ή κατά ομάδες, του ερωτηματολογίου και επεξεργασία των απαντήσεων. 	
--	--	--	--	---	--

		καλλιτεχνική έκφραση ατόμων ή ομάδων.		<ul style="list-style-type: none"> • Εκπόνηση διαθεματικών / διεπιστημονικών σχεδίων δράσης σε συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς καλλιτεχνικών μαθημάτων. 	
5	<p>Φιλοσοφία της επιστήμης: είναι η επιστημονική γνώση το πρότυπο της γνώσης;</p> <p><u>Γενικοί Σκοποί:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοηθεί η επιστήμη ως ένα από τα επιτεύγματα του ανθρώπινου πολιτισμού που κατατείνει στην όσο το δυνατό εγκυρότερη και αντικειμενική σύλληψη των αιτίων των φαινομένων και των νόμων που τα διέπουν. 	<p><u>Ειδικοί στόχοι</u></p> <p><u>I. Γνώσεις:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίσουν τα βασικά διαχρονικά αλλά και επίκαιρα ερωτήματα που απασχολούν τη φιλοσοφία των επιστημών. • Να εξοικειωθούν με τις απόψεις που διατυπώνονται από τα βασικά ρεύματα σκέψης της σύγχρονης περιόδου 	<p>Σχέσεις φιλοσοφίας - επιστημών. Κριτήρια κύρους των επιστημονικών θεωριών: επαληθευσσιμότητα - διαψευσιμότητα. Επιστημονική μέθοδος. Επαγωγισμός. Η επιστημονική πρόοδος και η σχέση της επιστήμης με την κοινωνία και τη φύση, με έμφαση στα ζητήματα των πυρηνικών όπλων, των μεταλλαγμένων και, εν</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Μελέτη κειμένων Φιλοσοφίας της Επιστήμης από πρωτογενείς πηγές και κριτική-συγκριτική ανάλυση κατά ομάδες ή στην ολομέλεια. • Συγκριτική ανάλυση, ατομικά ή κατά ομάδες, διατυπώσεων επιστημονικών γενικεύσεων σε διάφορες ιστορικές περιόδους, ει δυνατόν με κοινό θέμα. • Δημιουργία, ατομικά ή κατά ομάδες, 	<ul style="list-style-type: none"> • Ενδεικτικές βιβλιογραφικές πηγές εισαγωγικού χαρακτήρα: Chalmers A., <i>Τι είναι αυτό που το λέμε Επιστήμη</i>. Brooke, J.H., <i>Επιστήμη και Θρησκεία</i>. Brown, I.H., <i>Αντίληψη, Θεωρία και Δέσμευση</i>. Salmon, κ.α., <i>Εισαγωγή στη Φιλοσοφία της Επιστήμης</i>. • Διαδικτυακοί τόποι και wikis με

	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναδειχθεί στη συνείδηση των μαθητών/τριών ο ρόλος της φιλοσοφίας ως αναγκαίος και διακριτός, ως ένα πεδίο ικανό να διαμορφώσει, με διαρκή αναζήτηση, ένα δυναμικό πλαίσιο κανόνων και αξιών για τον έλεγχο, τη νομιμοποίηση και την ευεργετική αξιοποίηση της επιστήμης και των αποτελεσμάτων της για την κοινωνία. 	<p>στη Φιλοσοφία της Επιστήμης σε σχέση με τα ερωτήματα αυτά.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αντιληφθούν ότι οι επιστήμες δεν είναι ένα αμετάβλητο σώμα πληροφοριών και ιδεών, αλλά ότι οι επιστημονικές θεωρίες αλλάζουν, και μάλιστα συχνά μέσα από μια διαδικασία έντονων φιλοσοφικών αντιπαραθέσεων. <p><u>II. Ικανότητες - Δεξιότητες:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν τα κοινά στοιχεία και τις διαφορές στο περιεχόμενο της έννοιας της 	<p>γένει, του προσανατολισμού της έρευνας.</p>	<p>χρονογραμμής, για την παρουσίαση της επιστημονικής εξέλιξης σε σχέση με το ιστορικο-κοινωνικό πλαίσιο.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Συζήτηση, σε ομάδες ή στην ολομέλεια, θεμάτων σχετικών με την ηθική της επιστήμης. • Παρακολούθηση και σχολιασμός συνεντεύξεων, συμποσίων ή και ομιλιών σύγχρονων φιλοσόφων της επιστήμης. • Παιχνίδι ρόλων ή/και παρουσίαση σε μορφή μικρών θεατρικών δρώμενων: μεγάλοι επιστήμονες σε σύγκρουση με την κοινωνία της εποχής τους, ηθικά και κοινωνικά διλήμματα (Γαλιλαίος – 	<p>υλικό φιλοσοφικού περιεχομένου.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Πολυμεσικές εφαρμογές και παρουσιάσεις με φιλοσοφικό περιεχόμενο.
--	---	--	--	---	--

		<p>επιστήμης στις διάφορες ιστορικές περιόδους (αρχαία Ελλάδα, Μεσαίωνας, Αναγέννηση, Διαφωτισμός).</p> <ul style="list-style-type: none">• Να συνδέουν τις αλλαγές στο κοινωνικο-πολιτιστικό περιβάλλον της κάθε ιστορικής περιόδου με τις αλλαγές στο περιεχόμενο της έννοιας της επιστήμης.• Να συνεργάζονται στο πλαίσιο μιας ομάδας, και να αντιπαρατίθενται στο πλαίσιο μιας συζήτησης μεταξύ των ομάδων, με στόχο την κριτική αποτίμηση και σύγκριση		<p>Einstein- Oppenheimer- Δαρβίνος κ.ά.).</p> <ul style="list-style-type: none">• Εκπόνηση διαθεματικών / διεπιστημονικών σχεδίων δράσης σε συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς θετικών ειδικοτήτων.	
--	--	--	--	--	--

		<p>επιστημολογικών προσεγγίσεων, εφαρμόζοντας την ομαδοσυνεργατική διαδικασία.</p> <p><u>III. Αξίες-Στάσεις:</u></p> <ul style="list-style-type: none">• Να διαμορφώσουν μια κριτική, αναστοχαστική, αλλά θετική στάση, απέναντι στην επιστήμη ως ανθρώπινη δραστηριότητα.• Να διαμορφώσουν ένα πλαίσιο κριτηρίων για την αξιολόγηση της αντικειμενικότητας και της εγκυρότητας μιας επιστημονικής γενίκευσης και την διάκρισή της από			
--	--	---	--	--	--

		<p>παραπλανητικές θεωρίες και πληροφορίες, με πλήρη επίγνωση της ανάγκης για διαρκή αναστοχασμό.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να διαμορφώσουν ένα πλαίσιο αξιών για την ευρύτερη ηθικο-κοινωνική αποτίμηση των επιστημονικών εξελίξεων. 			
6	<p>Γνωσιολογία: Μπορούμε να γνωρίσουμε;</p> <p><u>Γενικός Σκοπός:</u> Να κατανοηθεί ότι η μελέτη των γνωσιολογικών προβλημάτων είναι αναγκαία και επιβεβλημένη, καθώς επιτρέπει, με αφετηρία απλά ερωτήματα να διερευνηθούν, σε βάθος</p>	<p><u>Ειδικοί στόχοι</u></p> <p><u>I. Γνώσεις:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοήσουν το αντικείμενο της γνωσιολογίας και το νοηματικό περιεχόμενο των βασικών όρων που συνδέονται με αυτό. • Να εξοικειωθούν με 	<p>Το περιεχόμενο της γνωσιολογίας. Η αμφισβήτηση της δυνατότητας της γνώσης. Ο αρχαίος σκεπτικισμός. Ο σκεπτικισμός του Χιουμ. Η μεθοδική αμφιβολία του Ντεκάρτ. Το πρόβλημα για τον ορισμό της γνώσης. Ο ορθολογισμός, η</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Μελέτη φιλοσοφικών πηγών με διατύπωση και τεκμηρίωση απαντήσεων σε προβλήματα γνωσιολογίας, με αναφορά στα βασικά ρεύματα. • Μελέτη, ατομικά ή κατά ομάδες, απλών γνωσιολογικών ερωτημάτων, με στόχο να συστηματοποιηθούν 	<ul style="list-style-type: none"> • Ενδεικτικές βιβλιογραφικές πηγές: <p>Berkeley, G., <i>Τρεις Διάλογοι Μεταξύ Ύλα και Φιλόνου</i>.</p> <p>Descartes, R., <i>Λόγος Περί της Μεθόδου</i>.</p> <p>Hume, D., <i>Πραγματεία για την Ανθρώπινη Φύση</i>.</p> <p>Kant, I., <i>Κριτική του Καθαρού Λόγου</i>.</p>

	<p>και από διάφορες οπτικές, το αντικείμενο, οι δυνατότητες και το κύρος της γνώσης.</p>	<p>τις απαντήσεις των βασικών ρευμάτων σκέψης στα βασικά ερωτήματα που αφορούν στο πρόβλημα της γνώσης.</p> <p><u>II. Ικανότητες - Δεξιότητες:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Να συνδέουν τα απλά ερωτήματα με τα βασικά γνωσιολογικά προβλήματα. • Να συγκρίνουν τις απαντήσεις - θεωρίες των διαφόρων γνωσιολογικών σχολών, διατυπώνοντας με σαφήνεια ομοιότητες και διαφορές. 	<p>εμπειριστική παράδοση και η κριτική σχολή του Καντ. Τα αντικείμενα της γνώσης.</p>	<p>διάφορα φιλοσοφικά επιχειρήματα, να διερευνηθούν και να παρουσιαστούν τεκμηριωμένα οι απαντήσεις.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Χρήση πολυμέσων για διοργάνωση συζητήσεων ή διαλέξεων μέσω τηλεδιάσκεψης με ειδικούς της γνωσιολογίας. Συζήτηση των πορισμάτων στην ολομέλεια. 	<p>Πλάτων, <i>Θεαίτητος</i>.</p> <p>Σέξτος Εμπειρικός, <i>Πυρρώνειαι Υποτυπώσεις</i>.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Διαδικτυακοί τόποι και wikis με υλικό φιλοσοφικού περιεχομένου. • Πολυμεσικές εφαρμογές και παρουσιάσεις με φιλοσοφικό περιεχόμενο.
--	--	--	---	---	--

		<ul style="list-style-type: none">• Να συνεργάζονται στο πλαίσιο μιας ομάδας, και να αντιπαρατίθενται γόνιμα στο πλαίσιο μιας συζήτησης μεταξύ των ομάδων με στόχο την κριτική αποτίμηση και σύγκριση των θεωριών.• Να συσχετίζουν τη γνωσιολογία με άλλα πεδία ανθρώπινης δραστηριότητας. <p><u>III. Αξίες - Στάσεις:</u></p> <ul style="list-style-type: none">• Να αποκτήσουν επίγνωση ότι η φιλοσοφία αμφισβητεί και αναζητεί τεκμηρίωση ακόμα και για τις πιο βασικές πεποιθήσεις			
--	--	---	--	--	--

		<p>των ανθρώπων.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αξιολογήσουν θετικά τη γνώση ως αυτόνομη αξία, κατανοώντας τις δυσκολίες που συναντά κάποιος για να την κατακτήσει και να τεκμηριώσει την εγκυρότητά της. • Να εκτιμήσουν την αξία της φιλοσοφικής γενίκευσης σε γνωσιολογικά προβλήματα. 			
7	<p>Οντολογία (μεταφυσική): Τι είναι το ον;</p> <p><u>Γενικοί σκοποί:</u></p> <p>1. Να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές/τριες τα</p>	<p>Ειδικοί στόχοι</p> <p><u>I. Γνώσεις:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοήσουν τα επιχειρήματα των βασικών ρευμάτων για τη σχέση ύλης-νόησης. 	<p>Σε τι συνίσταται η μελέτη του όντος. Κλασικά μεταφυσικά προβλήματα (το πρόβλημα του θεού, η διάκριση νου-σώματος, η ελευθερία της βούλησης, η φύση του</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Πρόκληση για διατύπωση από τους ίδιους τους/τις μαθητές/τριες των θεμελιακών οντολογικών ερωτημάτων με αφετηρία καταστάσεις της καθημερινής ζωής και 	<ul style="list-style-type: none"> • Ενδεικτικές βιβλιογραφικές πηγές: <p>Αριστοτέλης, <i>Μετά τα Φυσικά</i></p> <p>Nagel, T. <i>Η Θέα από το Πουθενά</i></p> <p>Κονδύλης, Π., <i>Η Κριτική της</i></p>

	<p>κοινά στοιχεία αλλά και τις διαφορές στον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβάνονται οι άνθρωποι τον εξωτερικό κόσμο, αλλά και τον τρόπο με τον οποίο αυτός εγγράφεται στη συνείδησή τους.</p> <p>2. Να κατανοήσουν ότι ο πεπερασμένος ανθρώπινος νους έχει, θεωρητικά αλλά και πρακτικά, απεριόριστες δυνατότητες παρέμβασης στην πραγματικότητα που τον περιβάλλει.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίσουν τους τρόπους με τους οποίους ο διάλογος για τη σχέση νόησης και ύλης συνδέεται με τις εξελίξεις στη σύγχρονη έρευνα στο πεδίο των νευροεπιστημών και της πληροφορικής (Τεχνητή νοημοσύνη, έξυπνα υπολογιστικά συστήματα κ.λπ.). <p><u>II. Ικανότητες - Δεξιότητες:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Να διατυπώνουν με σαφήνεια τα βασικά ερωτήματα της μεταφυσικής-οντολογίας. • Να συσχετίζουν τη φιλοσοφική αναζήτηση σε 	<p>χρόνου, οι σχέσεις γλώσσας και πραγματικότητας). Η διαμάχη μεταξύ μονισμού-δυϊσμού. Η σχέση της γλώσσας με τη σκέψη. Το παράδειγμα της τεχνητής νοημοσύνης. Ζητήματα προσωπικής ταυτότητας και μελέτη παραδειγμάτων (κλωνοποίηση, ζόμπι, υπερανθρωπισμός [transhumanism]).</p>	<p>προβληματισμούς (διάφορα συναισθήματα, ανθρώπινες αντιδράσεις ή και αναζητήσεις θεολογικού χαρακτήρα).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Αναζήτηση σε λογοτεχνικά κείμενα προβληματισμών που συνδέονται με οντολογικά προβλήματα. • Αναζήτηση, ατομικά ή κατά ομάδες, της σχέσης των οντολογικών προβλημάτων με διάφορα πεδία της επιστημονικής έρευνας. Παρουσίαση των πορισμάτων και συζήτηση στην ολομέλεια. • Συνεντεύξεις από έναν ιατρό, έναν θεολόγο και έναν απόφοιτο φιλοσοφικού τμήματος 	<p><i>Μεταφυσικής στη Νεότερη Σκέψη</i></p> <p>Heimsoeth, H., <i>Τα Έξι Μεγάλα Ερωτήματα της Δυτικής Μεταφυσικής</i></p> <p>Searle, J., <i>Νους, Εγκέφαλος, Επιστήμη</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Διαδικτυακοί τόποι και wikis με υλικό φιλοσοφικού περιεχομένου. • Χρήση λογοτεχνικών έργων επιστημονικής φαντασίας. <p>Ενδεικτικά:</p> <p>Seabrook, W., <i>Το Μαγικό Νησί.</i></p> <p>Shelley, M., <i>Φρανκεστάιν.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Χρήση ταινιών επιστημονικής φαντασίας.
--	--	---	---	---	---

		<p>θεμελιώδη οντολογικά προβλήματα (εν προκειμένω του προβλήματος της σχέσης νόησης και ύλης) με τα πορίσματα της σύγχρονης επιστημονικής έρευνας σε διάφορα πεδία.</p> <p><u>III. Αξίες - Στάσεις:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Να υιοθετήσουν θετική στάση απέναντι στη φιλοσοφική έρευνα για θεμελιακά οντολογικά προβλήματα. • Να αποκτήσουν επίγνωση της κοινής βάσης θεμελιακών 		<p>σχετικά με βασικά οντολογικά ερωτήματα. Συζήτηση και σύγκριση των πορισμάτων στην ολομέλεια.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Μελέτη, ατομικά ή κατά ομάδες, λογοτεχνικών κειμένων και ταινιών επιστημονικής φαντασίας. Παρουσίαση και συζήτηση στην ολομέλεια. 	<p>Ενδεικτικά:</p> <p>Truman Show,</p> <p>Matrix,</p> <p>S1mOne</p> <p>Blade Runner</p> <p>Χρήση ντοκιμαντέρ:</p> <p><i>Αγέλαστος Πέτρα</i></p>
--	--	---	--	---	---

		ανθρώπινων χαρακτηριστικών (όπως ο νους, ο λόγος, η συνείδηση) και να οδηγηθούν σε ενίσχυση της αυτογνωσίας και της ανοχής του διαφορετικού.			
--	--	--	--	--	--

